

Децата, COVID-19 и ваксините срещу коронавируса SARS-CoV-2

Полезна информация за ваксините и ваксинацията
във всички възрастови групи можете да намерите тук:

www.плюсмен.бг

Министерство на
Здраветопазването

Как се предава SARS-CoV-2 при децата?

Коронавирусът SARS-CoV-2 е силно заразен – предава се основно по въздушно-капков път – при кихане, кашляне и говорене. Макар че при децата и младежите заболяването COVID-19, причинено от SARS-CoV-2, протича по-леко и много по-рядко се налага болнично лечение, коронавирусната инфекция не трябва да бъде подценявана. Повишен риск от заразяване и тежко протичане на заболяването има при деца и младежи, страдащи от хронични заболявания, както и при тези със значително наднормено тегло или затлъстяване.

Важно е да знаем, че макар и по-рядко, децата също страдат от т.нар. „пост-COVID синдром“ – комбинация от различни по вид усложнения след прекарано заболяване (продължаваща във времето отпадналост, задух, затруднение при концентрацията; нарушение на сърдечния ритъм, депресивни настроения, нарушения на съня, тревожност и др.). Тези оплаквания могат да продължат до няколко месеца след преболедуване на коронавирусната инфекция!

Как да предпазим децата и младежите от COVID-19?

За да предпазите Вашето дете от COVID-19 и за да бъде намален рискът от предаване на инфекцията в семейството и обществото, обсъдете с децата възможността за ваксинация срещу COVID-19. Обяснете им защо са важни общите противоепидемични мерки като носене на предпазна маска, спазване на физическа дистанция и често проветряване.

Обяснете на децата, че за да са защитени, трябва да спазват добри хигиенни практики като честото миене на ръцете, недокосването на очите, устата или носа с мръсни ръце, кихането и кашлянето в носна кърпичка или в сгъвата на ръкава и т.н. По възможност, по време на епидемична вълна ограничете неналожителните контакти на Вашето семейство.

Важно е да бъдем внимателни и да проявяваме разбиране при разговорите с децата на тема COVID-19 и ваксини. Всеки има надежди и страхове, свързани с пандемията, а тя, на свой ред, има своето психосоциално отражение върху живота ни.

Какви са симптомите на COVID-19, характерни за децата и младежите?

Симптомите не се различават от тези при възрастните. Най-често това са болки в гърлото, кашлица, хрема, повишена температура, обща отпадналост, болки в мускулите и ставите. За по-старите варианти на вируса е характерна също така загубата на вкус и обоняние. При сега циркулиращите варианти Делта и Омикрон се съобщават и симптоми като стомашно-чревни оплаквания и главоболие.

Възможни са и други признаци на заболяването като гадене, конюнктивит, подуване на лимфните възли и сънливост, както и различни усложнения и тежки възпалителни реакции.

Инфекцията може да протече безсимптомно, но също така може да засегне дихателната и други системи в човешкото тяло. Дългосрочните последици за здравето могат да се проявят седмици и дори месеци след заразяване с COVID-19.

В много редки случаи са възможни тежки усложнения на COVID-19 – т.нар. мултисистемен възпалителен синдром при деца – MIS-C. Причиня за синдрома е реакция на организма при контакт с вируса SARS-CoV-2. Резултатът е възпаление в различни органи и системи на детския организъм, което сериозно застрашава нормалното или функциониране. Възможно е това да доведе до животозастрашаващи усложнения, налагащи интензивно лечение. В случай че Вие или Вашето дете сте имали контакт с човек, болен от COVID-19, свържете се с регионалната здравна инспекция във Вашата област и съобщете за това, ограничете своите срещи с други хора, наблюдавайте за симптоми и направете консултация с лекар (с Вашия общопрактикуващ лекар, с педиатъра на детето или със специалист в COVID-зона) дали и кога е необходимо изследване за вируса.

При оплаквания не отлагайте консултация с лекар! До поставянето или отхвърлянето на диагнозата COVID-19 е препоръчително да избягвате посещения на публични места (офиси, училища, кина и т.н.) и контакти с други хора, вкл. с Ваши възрастни роднини и бременни жени.

Какво е важно да знаете за ваксините срещу COVID-19, които са разрешени за употреба в България?

Как са разрешени за употреба ваксините?

След научните изследвания, разработки и клинични изпитвания, когато се установява дали една ваксина е безопасна и ефикасна, се преминава през пълен регулаторен процес по оценка и разрешаване за употреба и се иницира производство в достатъчно големи мащаби за разпространение на фармацевтичния пазар.

Ваксините срещу COVID-19 задължително са преминали през всички тестове за качество, предклинични проучвания и клинични изпитвания със съответните фази:

- фаза 1: ваксината се прилага на малък брой хора, за да се тества безопасността и дозировката, а също и за да се потвърди, че стимулира имунната система.
- фаза 2: ваксината се прилага на стотици хора, разделени по възрастови или рискови групи, за да се установи дали повлиява по различен начин различните популации. В тази фаза се изследва безопасността и способността на ваксините да стимулират имуноен отговор.
- фаза 3: ваксината се прилага на хиляди хора и се изчаква да се види колко от участниците ще се заразят по естествен път при среща с вируса в ежедневния си живот и може да се определи дали ваксината предпазва от коронавируса.

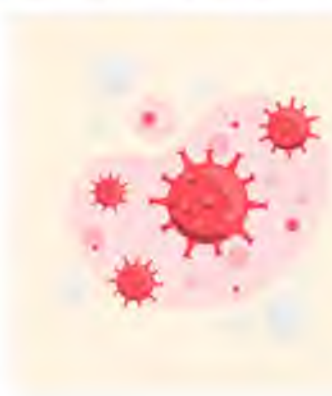
Данните за качеството, ефикасността и безопасността от тези проучвания и изпитвания са оценени по строги научни критерии в хода на процедурата по разрешаване за употреба на всяка ваксина. Ваксините се разрешават за употреба само след научна оценка и след като се докаже, че ползите от тях надвишават рисковете.

Ваксините срещу COVID-19, които се прилагат при деца и младежи от 5 до 17 г., включително

Ваксините, които се прилагат при децата, са т. нар. иРНК ваксини – разработени на база на информационната РНК технология. Те не влияят на нашата ДНК и не променят клетките на организма. Тези ваксини не съдържат жив вирус – т.е. при ваксиниране не може да се заразим.

Този тип ваксини са познати на науката от 90-те години на миналия век. иРНК ваксините срещу COVID-19 действат, като подготвят организма да се защитава срещу заболяването. Ваксините съдържат молекула, наречена иРНК, която инструктира клетките да произведат т. нар. „шипов“ протеин. Това е протеинът, чрез който вирусът навлиза в клетките на организма и се заразява.

При прилагане на ваксината клетки в човешкия организъм „прочитат“ инструкциите на иРНК и временно произвеждат този шипов протеин. След това имунната система на ваксинирания човек разпознава протеина като чужда част (антиген), произвежда антитела срещу протеиновите шипчета на вируса и активира Т-клетките (вид бели кръвни клетки, които имат основна роля за изграждането на клетъчния имунитет), за да атакуват вируса.

Ако по-късно ваксинираният човек влезе в контакт с вируса SARS-CoV-2, имунната система ще разпознае вируса и ще бъде готова да защити организма от него. Кратко време след ваксинацията човешкият организъм напълно разгражда всички съставки на ваксината.

Доставената в човешкия организъм иРНК не навлиза в клетъчното ядро, не взаимодейства с генома (генетичния материал) и не се размножава.

НАКРАТКО: Ваксините срещу COVID-19 с информационна РНК дават на нашия организъм „инструкция за изграждане“ на така наречения „шипов“ протеин. Вследствие се образуват антитела срещу протеиновите шипчета на вируса. Така придобиваме предпазващ имунен отговор, който ни защитава, ако истинският вирус навлезе в организма ни.

Ваксинирането срещу COVID-19 не замества ваксинопрофилактиката по отношение на другите инфекциозни заболявания. Следете имунизационния календар на детето, за да бъде то предпазено от ваксинопредотвратимите заболявания, причинени от различни вируси и бактерии.

Възраст от 5 до 11 г., включително

През ноември 2021 г. Европейската комисия одобри приложението на иРНК ваксината Comirnaty (на Pfizer/BioNTech) при деца между 5 и 11 г., включително. Тази ваксина е създадена специално за деца. Ваксината за деца съдържа 3 пъти по-малко иРНК от ваксината за лица на и над 12 г. – 10 микрограма /доза спрямо 30 микрограма/ доза, като схемата на прилагане е същата – 2 дози, през най-малко 21 дни. Клиничните изпитвания показват, че ваксината има до 90% ефикасност.

От март 2022 г. при деца на възраст от 6 до 11 г., включително, е разрешена за употреба иРНК ваксината Spikevax (на Moderna).

Ваксината за деца съдържа 2 пъти по-малко иРНК от ваксината за лица на и над 12 г. – 50 микрограма/доза, спрямо 100 микрограма/доза, като схемата на прилагане е същата – 2 дози, през най-малко 28 дни.

Понастоящем при деца на възраст от 5 до 11 г., включително, не се поставя бустер доза от ваксините срещу COVID-19.

Ваксинацията можете да обсъдите с педиатъра/наблюдаващия лекар на детето.

Възраст от 12 до 17 г., включително

В Европейския съюз са разрешени за употреба две ваксини срещу COVID-19 при деца на възраст от 12 до 17 г., включително:

Ваксината Comirnaty (на Pfizer/BioNTech) е разрешена за употреба от месец май 2021 г. Количеството ваксина за доза е същото като при възрастните, както и схемата на прилагане – 2 дози, през най-малко 21 дни. Клиничните изпитвания показват, че ваксината има около 90,7% ефикасност.

Ваксината Spikevax (на Moderna) е разрешена за употреба от месец юли 2021 г. Количеството ваксина за доза е същото като при възрастните, както и схемата на прилагане – 2 дози, през най-малко 28 дни. Клиничните изпитвания показват, че ваксината има до 100% ефикасност.

*Заради много редки случаи на миокардит след приложена иРНК ваксина (по-често Spikevax) на младежи и мъже от 12 до 29 г. (докладвани в други европейски държави), Министерството на здравеопазването препоръчва ваксинацията в тази възрастова група да се извършва с иРНК ваксината на Pfizer/BioNTech.

От май 2022 г. за деца на възраст от 12 до 17 г., включително, след промяна в КПХ на лекарствения продукт е разрешена за употреба бустерна доза от ваксината Comirnaty (на Pfizer/BioNTech), не по-рано от 3 месеца след завършен ваксинационен курс.

Могат ли преболедевалите COVID-19 деца и младежи да се ваксинират?

Преболедевали от COVID-19 могат да се ваксинират с пълна имунизационна схема не по-рано от 3 месеца (90 дни) след лабораторно потвърждаване на диагнозата.

При деца и младежи, заболели от COVID-19 след прилагане на първа доза от ваксините, втората доза ваксина се поставя не по-рано от 3 месеца (90 дни) след лабораторно потвърждаване на диагнозата.

Дори да сте преболедевали, съществува риск от повторна инфекция. Този риск е значително по-висок при заразяване с варианта Омикрон на SARS-CoV-2 и неговите подварианти. Ваксините предпазват от тежко протичане на заболяването, хоспитализация и летален край.

За кои групи деца предпазването от COVID-19 е от ключово значение заради повишения риск от усложнения?

- Деца със затлъстяване;
- Деца с артериална хипертония;
- Деца със захарен диабет;
- Деца с неврологични заболявания, напр. епилепсия и детска церебрална парализа;
- Деца със сърдечно-съдови заболявания;
- Деца с хронични белодробни заболявания, вкл. муковисцидоза;
- Деца с хронични нервно-мускулни заболявания, напр. спинална мускулна атрофия, мускулна дистрофия на Дюшен;
- Деца с ревматични заболявания;
- Деца с потисната имунна система и деца с имуноен дефицит;
- Деца с умствена изостаналост, синдром на Даун, вродени заболявания;
- Деца с органна трансплантация;
- Деца с хронични бъбречни заболявания;
- Деца с хронични заболявания на храносмилателния тракт, без тези, които са на биологична терапия;
- Деца с наследствени и/или редки заболявания.

Повишено внимание трябва да бъде насочено и към предпазване на децата:

- ✓ В чиито семейства има бременни жени и/или възрастни хора с хронични и/или други основни заболявания;
- ✓ Живеещи с хора, които не могат да бъдат ваксинирани срещу COVID-19 по медицински причини;
- ✓ Настанени в социални институции;
- ✓ Живеещи при лоши социално-битови условия.

Какво е важно да знаем за вариантите на вируса и ефикасността на ваксините?

Доминирацият доскоро в Европа вариант Делта беше два пъти по-контагиозен (по-заразен) и по-бързо разпространяващ се от първоначалния вариант на вируса. Три пъти по-заразен от Делта пък е вариантът Омикрон, който от м. декември 2021 г. циркулира и в България. Същото се отнася и за подвариантите на Омикрон. И при двата варианта (Делта и Омикрон) се наблюдава повишена заболяемост във възрастовата група 0-17 г. (деца и младежи).

Ваксините срещу COVID-19 предизвикват създаването на неутрализиращи антитела, както и на Т-клетъчен имунитет срещу различни дялове на шиповия протеин на вируса. По този начин се предизвиква адекватен имунен отговор. В резултат – различните мутации не оказват съществено влияние върху ефикасността на ваксините. Тъй като всички одобрени в ЕС ваксини срещу COVID-19 са създадени за въздействие срещу шиповия протеин на първоначалния вариант на вируса, въздействието на мутациите спрямо ефикасността на ваксините е сходно. Макар и с по-ниска ефикасност (5-15%) ваксините продължават да ни предпазват от тежко боледуване и при новите варианти на вируса.

Противопоказания за ваксинация:

- Основно противопоказание е наличие на свръхчувствителност към активното вещество или към някое от помощните вещества на ваксината.
- Ваксинацията трябва да се отложи при деца, страдащи от фебрилно заболяване, остро инфекциозно заболяване или остра фаза на съществуващо заболяване, до преминаването им, вкл. и през реконвалесцентния период (периода на възстановяване след заболяване).
- При деца на антикоагулантна терапия, с тромбоцитопения или нарушение на кръвосъсирването (хемофилия), ваксината трябва да се прилага с повишено внимание.

Как протича ваксинацията на децата и младежите?

Вашите въпроси за ваксинацията на децата и младежите можете да отправите към педиатъра или лекаря, който ги наблюдава.

Важно е да проведете разговор с детето, за да чуете неговото мнение и да му дадете обратна връзка. Не забравяйте, че пандемията има отражение върху всички аспекти на детското здраве, в т.ч. и върху психичното здраве на децата.

Медицинският специалист, който ще постави ваксината, на място провежда консултация с детето и родителя/настойника.

В случай че детето има алергия към лекарства, храни, химикали или друг вид алергия, информирайте медицинското лице преди ваксинацията.

Важно е придружаващият дете, което страда от едно или повече заболявания, да информира медицинския специалист за здравословното състояние на детето и за приеманите лекарства.

По време на ваксинация Вие и Вашето дете е препоръчително да сте с поставена защитна маска за лице.

Останете във ваксинационния пункт или в близост до него 15-20 минути след ваксинацията, за да бъде детето под медицинско наблюдение.

ВАЖНО! Преди ваксинация не е необходима употребата на болкоуспокояващи и понижаващи температурата лекарствени продукти.

ВАЖНО! Преди ваксината не е необходимо изследване за COVID-19.

Ваксинацията, включително във възрастовата група деца и младежи, в България е доброволна и безплатна.

Какви са възможните реакции след поставянето на ваксината?

Така наречените „очаквани нежелани реакции“, които се наблюдават при деца след ваксинация срещу COVID-19, не се различават от тези след поставянето на други ваксини в детска възраст. Очакваните реакции са посочени в кратката характеристика на всяка от ваксините (тези документи можете да прочетете на сайта на Изпълнителната агенция по лекарствата, в секция „COVID-19“ – www.bda.bg).

При децата най-често срещаните очаквани нежелани реакции са:

- ✓ болка или зачервяване на мястото на убождането;
- ✓ отпадналост;
- ✓ бързо отшумяващо главоболие;
- ✓ втрисане и повишена телесна температура (редки случаи);
- ✓ болки в ставите и мускулите.

Макар и изключително редки, съществуват и тежки нежелани странични реакции, които са описани в кратките характеристики на ваксините. Такива са възпаление на сърдечния мускул (миокардит) или възпаление на външната обвивка на сърцето (перикардит), което може да доведе до задух, сърцебиене или болка в гърдите и в областта на гръдния кош.

При тежки нежелани реакции консултацията с лекар е задължителна. За нежелана реакция родител/настойник или лекар може да съобщи чрез попълване на формуляра за нежелани реакции на интернет страницата на Изпълнителната агенция по лекарствата, както и на телефон 02 8903417.

Към 3 май 2022 г. във възрастовата група от 5 до 11 г., вкл. са приложени общо 4180 дози от педиатричните ваксини Comirnaty (на Pfizer/BioNTech) и Spikevax (на Moderna). В Изпълнителната агенция по лекарствата са постъпили 3 съобщения за нежелани лекарствени реакции*, което представлява 0,07% от всички приложени ваксини.

Към 3 май 2022 г. във възрастовата група от 12 до 17 г., вкл. са приложени общо 49867 дози от ваксините Comirnaty (на Pfizer/BioNTech) и Spikevax (на Moderna). В Изпълнителната агенция по лекарствата са постъпили 14 съобщения за нежелани лекарствени реакции*, което представлява 0,03% от всички приложени ваксини.

*в случая не става дума за тежки нежелани лекарствени реакции.

Колко време след ваксинация срещу COVID-19 придобиваме имунитет?

Въпреки ваксинацията е важно да продължим със спазването на общите противоепидемични мерки, защото ваксината предпазва от тежко протичане на заболяването, но все пак е възможно заразяване и предаване на инфекцията.

При прилагане на схема с двудозови ваксини, около 7 дни след първата доза започва изграждането на имунитет. Средно 14 дни след поставянето на втората доза можем да говорим за вече изграден имунитет. Макар и рядко, съществуват и т.нар. случаи на „ваксинален пробив“, когато имунната система не развива достатъчно силен защитен отговор.

Получават ли ваксинираните срещу COVID-19 деца и младежи европейски цифров COVID сертификат?

Да, децата и младежите, които са ваксинирани срещу COVID-19, получават европейски цифров COVID сертификат за ваксинация за всяка приложена доза ваксина. Сертификатът може да бъде получен както в пункта, където е приложена ваксината, така и да бъде изтеглен от сайта на Националната здравно-информационна система – www.his.bg

ИМАТЕ ВЪПРОСИ ОТНОСНО ВАКСИНИТЕ И ВАКСИНАЦИЯТА?

Можете да ни пишете на адрес: София, 1000, пл. „Света Неделя“ № 5, за
Министерството на здравеопазването, както и на имейл адресите:

plusmen@mh.government.bg
delovodstvo@mh.government.bg
goreshtalinia@mh.government.bg

От понеделник до петък, от 9.00 ч. до 17.30 ч.,
Вашите въпроси можете да задавате и на телефоните:

+359 2/9301 152
+359 2/9301 253
+359 2/9301 119

Министерството на здравеопазването призовава гражданите да бъдат критични към източниците на информация за ваксините срещу COVID-19. Все по-често в социалните мрежи и интернет пространството се разпространява невярна и подвеждаща информация за ваксините.

За да направите своя информиран избор, използвайте достоверни източници. По въпроси относно ваксините и ваксинацията срещу COVID-19 препоръчваме да се консултирате с личния лекар на Вашето дете, с медицинските лица във ваксинационните пунктове или в регионалната здравна инспекция, която отговаря за населеното Ви място!

Достоверна информация можете да намерите и на страниците на:

- Министерството на здравеопазването: www.mh.government.bg
- Европейската агенция по лекарствата: <https://www.ema.europa.eu/en>
- Изпълнителната агенция по лекарствата на България: www.bda.bg
- Единния информационен портал: <https://coronavirus.bg/bg/vaccinations>
- Световната здравна организация: www.who.int
- Европейския център за превенция и контрол на заболяванията: <https://www.ecdc.europa.eu/en>
- УНИЦЕФ: <https://www.unicef.org/>

Полезна информация за ваксините и ваксинацията
във всички възрастови групи можете да намерите тук:

www.плюсмен.бг